

หมู่บ้านเมย

ที่ตั้ง : บ้านเมย หมู่ที่ 8
ตำบลหนองสองห้อง
อำเภอหนองสองห้อง
จังหวัดขอนแก่น

ผู้เรียบเรียง : นางสาวศิริลักษณ์ นาคประสงค์ นักศึกษาฝึกสหกิจศึกษา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาวิชาภาษาไทย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ตรวจแก้ : นางสาวกุลวดี สมัครไทย
นักโบราณคดีชำนาญการ สำนักศิลปากรที่ 8 ขอนแก่น

ประกาศกรมศิลปากร
เรื่อง ขึ้นทะเบียนและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ อธิบดีกรมศิลปากรจึงประกาศ ขึ้นทะเบียนและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถานในท้องที่จังหวัดขอนแก่น จังหวัด มหาสารคาม จังหวัดสกลนคร และจังหวัดหนองคาย ดังนี้

๑. โบราณสถานกู๋บ้านเมย หมู่ที่ ๘ บ้านเมย ตำบลหนองสองห้อง อำเภอ หนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น พื้นที่โบราณสถานประมาณ ๑ ไร่ ๓ งาน ๕๐.๘๒ ตารางวา

๒. โบราณสถานรอยพระพุทธรูปหินลาด ป่าโนนหินลาด หมู่ที่ ๗, ๘ บ้านหนองคืบเต่า ตำบลป่าปอ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น พื้นที่โบราณสถาน ประมาณ ๒๗ ไร่ ๑ งาน ๘๒ ตารางวา

๓. โบราณสถานวัดบึงแก้ว บ้านชนบท ตำบลศรีบุญเรือง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น พื้นที่โบราณสถานประมาณ ๒ งาน ๖๗.๗๖ ตารางวา

๔. โบราณสถานวัดมณีนิมิตวิทยาราม (วัดบ้านลาน) บ้านลาน ตำบลบ้านลาน อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น พื้นที่โบราณสถานประมาณ ๓ งาน ๑๐.๕ ตารางวา

๕. โบราณสถานวัดสว่างสุทธาราม บ้านหนองกุง ตำบลศิลา อำเภอเมือง ขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พื้นที่โบราณสถานประมาณ ๒ ไร่ ๑๑.๗๓ ตารางวา

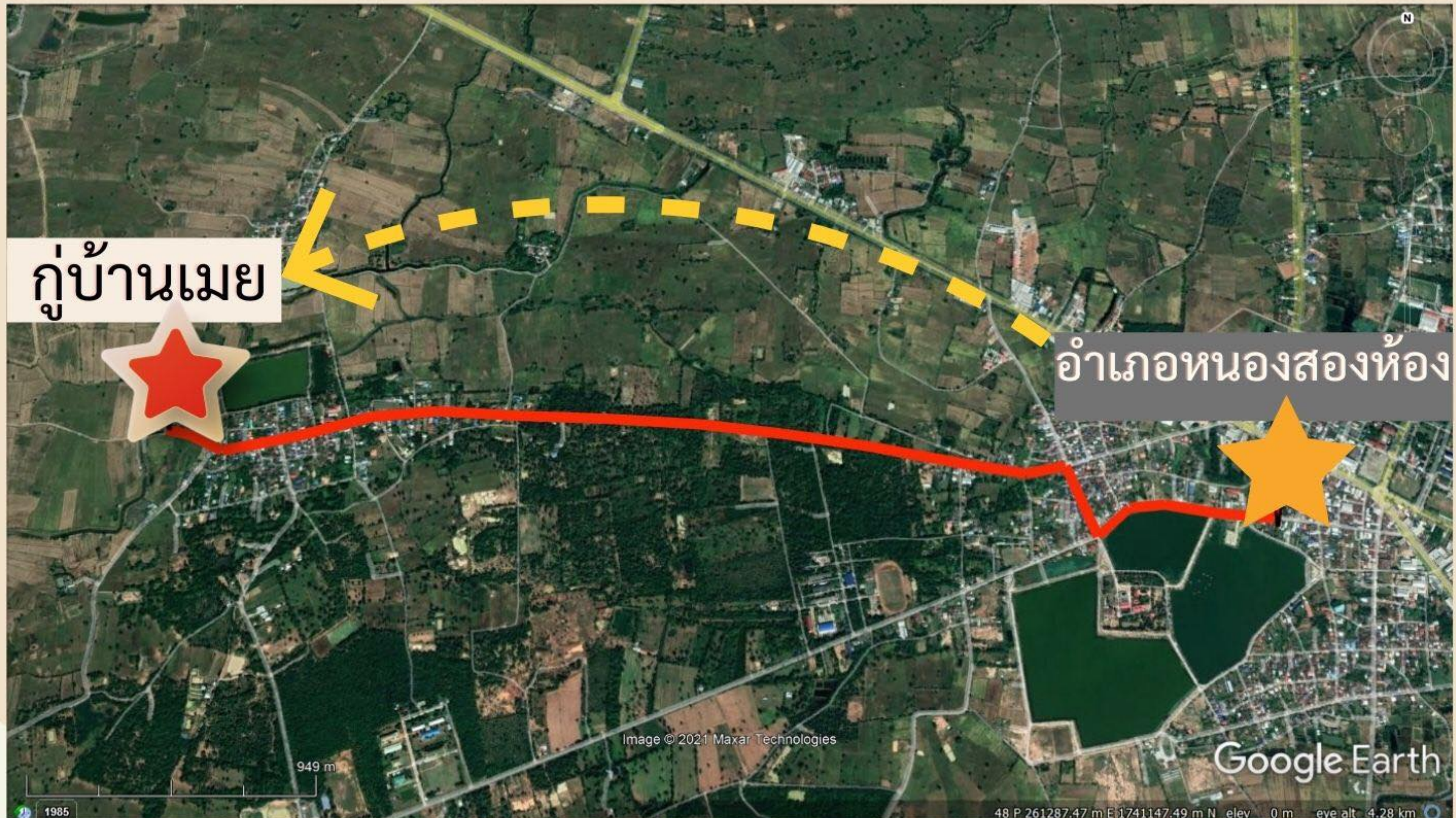
๖. โบราณสถานกุ่มน้อย บ้านหมี่ ตำบลเขวา อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัด มหาสารคาม พื้นที่โบราณสถานประมาณ ๘ ไร่ ๔๔ ตารางวา

• กู๋บ้านเมย

กู๋บ้านเมย เป็นโบราณสถานที่ยังสร้างขึ้น
ในสมัยวัฒนธรรมเขมร ซึ่งได้รับอิทธิพล
จากศาสนาฮินดู (ไม่ทราบนิกาย) พบศิลาจารึก
ตัวอักษรขอม ภาษาเขมรโบราณ จำนวน 2 หลัก
ทำขึ้นใน พ.ศ. 1588 (พระเจ้าสุริยวรมัน ที่ 1)
และ พ.ศ. 1596 (พระเจ้าอุทัยทิตยวรมันที่ 2)

กรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียน
และกำหนดเขตที่ดินโบราณสถานในราชกิจจานุเบกษา
เล่มที่ 118 ตอนพิเศษ 29 ง วันที่ 26 มีนาคม 2544
พื้นที่โบราณสถานประมาณ 1 ไร่ 3 งาน 50.92 ตารางวา

การเดินทางไปหมู่บ้านเมย

ประวัติการดำเนินงานทางโบราณคดี โดยสำนักศิลปากรที่ 8 ขอนแก่น

- พ.ศ. 2523 ได้รับแจ้งว่ามีการพบโบราณวัตถุที่บ้านเมย
- พ.ศ. 2538 ดำเนินการสำรวจคูเมือง และชุมชนโบราณในเขตจังหวัดขอนแก่น และเก็บบันทึกข้อมูลการสำรวจ
- พ.ศ. 2542 สำรวจตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม และได้ประสานขอคำอ่าน-แปล จารึกบ้านเมยจากหอสมุดแห่งชาติ

- พ.ศ. 2552 ดำเนินโครงการอนุรักษ์ และพัฒนาหมู่บ้านเมย (ระยะที่ 1)
(การขุดค้นศึกษาทางโบราณคดี)
- พ.ศ. 2554 ได้ดำเนินโครงการอนุรักษ์ และพัฒนาหมู่บ้านเมย (ระยะที่ 2)
(บูรณะเสริมความมั่นคง และปรับภูมิทัศน์)

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

เหลือเฉพาะฐานอาคารศิลาแลง
มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวตาม
แนวทิศเหนือ-ทิศใต้ ก่อเรียงซ้อนกันเป็น
ชุดฐานบัว มีบันไดขึ้นเป็นมุขออกมาที่กึ่งกลาง
ด้านตะวันออก

จากร่องรอยบนพื้นผิวหน้าแสดงให้เห็น
ว่าฐานของอาคารชุดนี้เป็นฐานร่วมที่รองรับ
ตัวอาคารจำนวน 3 หลัง ที่อาคารหลังทิศใต้
มีร่องรอยของหลุมสี่เหลี่ยมจัตุรัสที่รองรับ
แท่นฐานประติมากรรมอย่างชัดเจน

การขุดค้นศึกษา
โบราณสถานภูบ้านเมย
พ.ศ. 2552

การขุดค้นศึกษา
โบราณสถานกุ้งบ้านเมย
พ.ศ. 2552

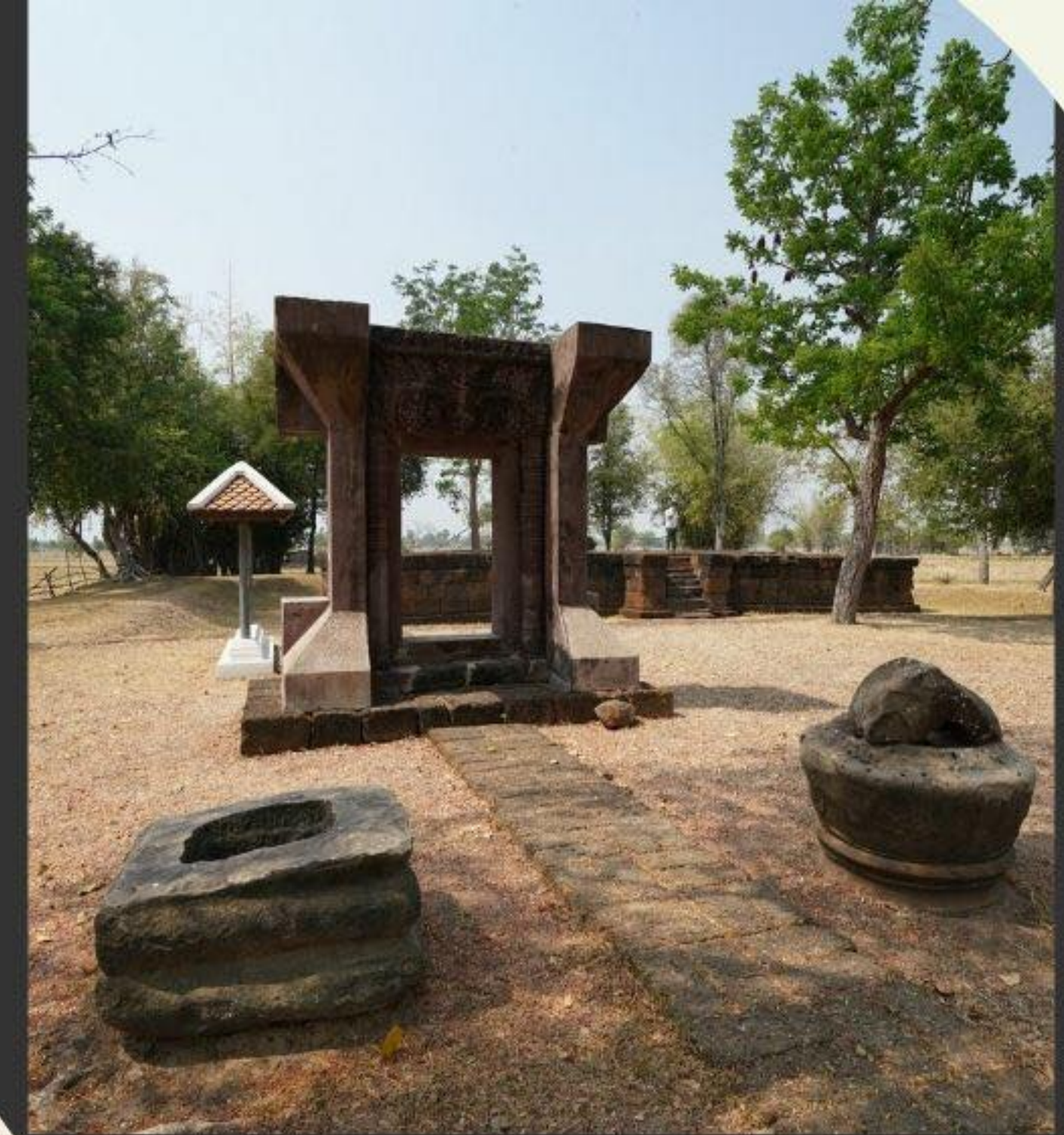

การบูรณะเสริมความมั่นคง และปรับภูมิทัศน์ พ.ศ. 2554

การบูรณะเสริมความมั่นคง และปฏิภูมิทัศน์ พ.ศ. 2554

สภาพปัจจุบัน

โบราณวัตถุชิ้นเด่น

ทับหลังสลักรูปทรงพระอินทร์ ทรงช้างเอราวัณ

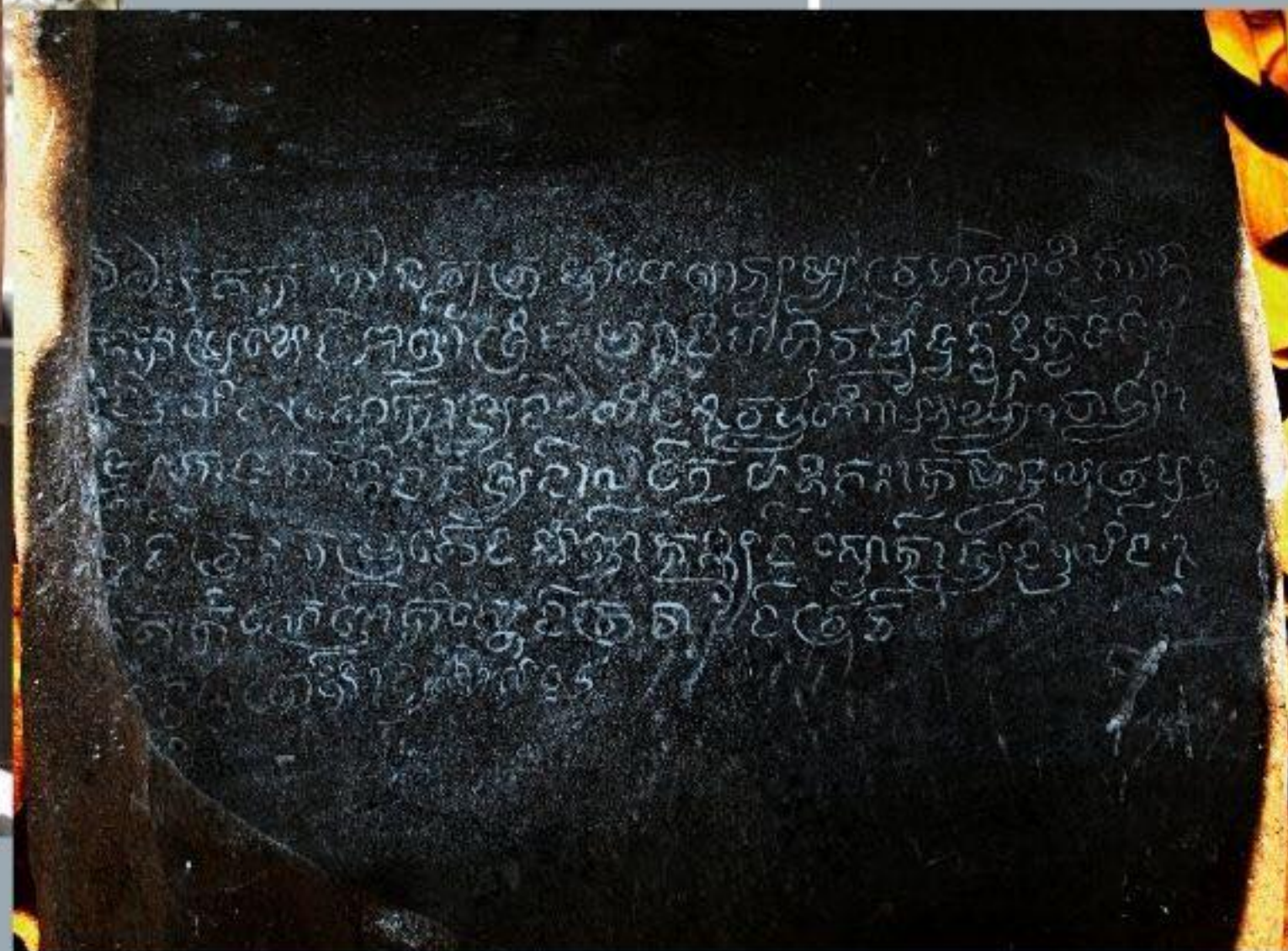
ด้านบนทำรูปฤาษีครึ่งตนนั่งพนมมือภายในซุ้ม
เรียงกัน 7 ตน ที่กึ่งกลางทำภาพพระอินทร์นั่งชันเข่า
ภายในกรอบซุ้มรูปสามเหลี่ยม ทรงช้างเอราวัณสามเศียร
มีสิงห์อ้าปากคายท่อนพวงมาลัยออกสู่ด้านข้างทั้ง 2 ข้าง
ที่ปลายท่อนพวงมาลัยด้านล่างวกขึ้นเป็นลายคล้ายใบไม้
ทรงสามเหลี่ยม มีสิงห์หันหน้าออกยื่นพืดท่อนพวงมาลัย
แล้วคายข้างออกจากปาก

ส่วนด้านหลังของแผ่นทับหลังมีครีดยื่นออกมาสำหรับ
ยึดกับโครงสร้างของกรอบประตู ครีبدังกล่าวนี้นี้เรียกว่า “ซ่น”
จากลวดลายทางด้านศิลปกรรม และเทคนิคแสดงให้เห็นว่า
ทับหลังชิ้นนี้อยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อในสมัยศิลปะบาเค็ง
จนถึงสมัยบาปวน

ปัจจุบันจัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ขอนแก่น

โบราณวัตถุชิ้นเด่น

ศิลาจารึกหลักที่ 1

จารึกบ้านเมยหลักที่ 1 (ขก.32) ทำขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1588 กล่าวถึง บุคคลสำคัญ 2 คน คือ

- 1) พระกมรเตงอัญศรีสมราชปติวรมัน ได้ถวายสิ่งของต่าง ๆ เช่น ถาดใหญ่สำหรับใส่จานอาหาร หม้อน้ำ อ่างใส่น้ำล้างเท้า สำหรับแขก ภาชนะใส่ดอกไม้ กระโถน หม้อน้ำที่ใช้ในการ ประกอบพิธีที่ทำด้วยดีบุก และ 2) กมรเตงอัญผู้เยาว์ ได้ถวายถาดใหญ่สำหรับใส่จานอาหาร โดยมีหมู่ขุนนาง (ตำแหน่ง) กำโลญกำเสตง ได้ถวายบ่อน้ำ และหม้อน้ำสำหรับ ประกอบพิธีกรรมที่ทำด้วยเงิน

โบราณวัตถุชิ้นเด่น

จารึกบ้านเมยหลักที่ 2

จารึกบ้านเมยหลักที่ 2 (ขก.14)
ทำขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1596 กล่าวถึง
พระกัมรเตงอัญ อนันตศรีย...ซึ่งเป็นหลานของ
ภควบาท กัมรเตงอัญ จุงคะนัง มอบหมายให้
ข้าพเจ้าคือ วะมา (คาดว่าน่าจะหมายถึงผู้สร้าง
จารึกหลักนี้) รับผิดชอบเครื่องบูชาเพื่อประกอบ
พิธีกรรมบูชาพระกัมรเตงชัคต กันมยยังสีลคุณ
ในอาศรมเป็นประจำทุกวัน และให้ข้าทาสเป็น
ผู้ดูแลนาข้าว

ปัจจุบันจารึกทั้ง 2 หลัก ได้เก็บรักษาอยู่ที่
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ขอนแก่น

โบราณวัตถุชิ้นเด่น

โบราณวัตถุประเภทภาชนะดินเผา

เป็นภาชนะดินเผาประเภทเนื้อแกร่ง (Stoneware) ทรงโถ มีฝาปิด ผิวด้านนอกเคลือบสีน้ำตาล ส่วนฝาปิดชำรุดแตกหัก ขนาดความสูง (รวมฝาปิด) 16 เซนติเมตร เส้นผ่านศูนย์กลางปาก 10 เซนติเมตร สันนิษฐานว่าผลิตจากกลุ่มเตาบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ และน่าจะมียุคร่วมสมัยกับอาคารโบราณสถาน

โบราณวัตถุชิ้นเด่น

ถาชีในท่าโยคาสนะ

พระยมทรงกระบือ

ชิ้นส่วนโคนเสาประดับกรอบประตู

พบบริเวณหน้าบันไคทางขึ้นของฐานศิลาแลง
ลี้กจากผิวดินประมาณ 40 เซนติเมตร ตัวเสาส่วนบนหักหายไป
เหลือความยาวประมาณ 80 เซนติเมตร
ที่โคนเสาด้านหนึ่งสลักรูปถาชีนั่งโยคาสนะ
(โยคาสนะ คือ การนั่งชันเข่าไขว้ขา เป็นท่าที่ถาชีนั่งบำเพ็ญตบะ)

ส่วนอีกด้านหนึ่งเป็นรูปสลักพระยมทรงกระบือยืนหันหน้าตรง

โบราณวัตถุชิ้นเด่น

ปราสาทจำลอง

ยอด

ฐาน

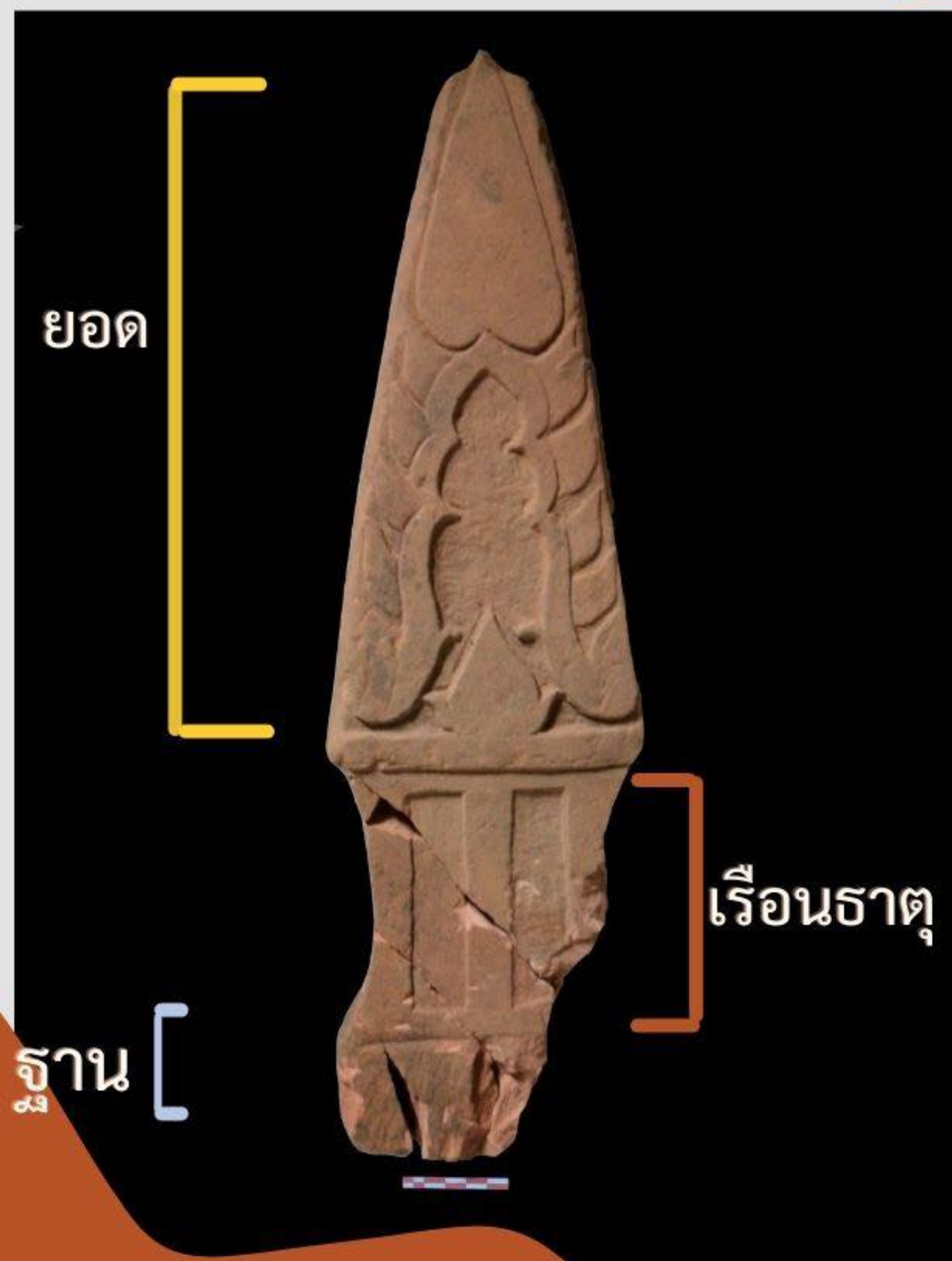
เรือนธาตุ

ขุดค้นพบบนฐานอาคารศิลาแลง ทำด้วยหินทรายสีชมพู มีความสูงจากฐานถึงยอดประมาณ 87 เซนติเมตร ส่วนฐาน และเรือนธาตุอยู่ในผังสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด 25 x 20 เซนติเมตร ส่วนยอดเรียวแหลมคล้ายฝักข้าวโพดตกแต่งด้วยการย่อมุม

โบราณวัตถุชิ้นเด่น

บันแถลง

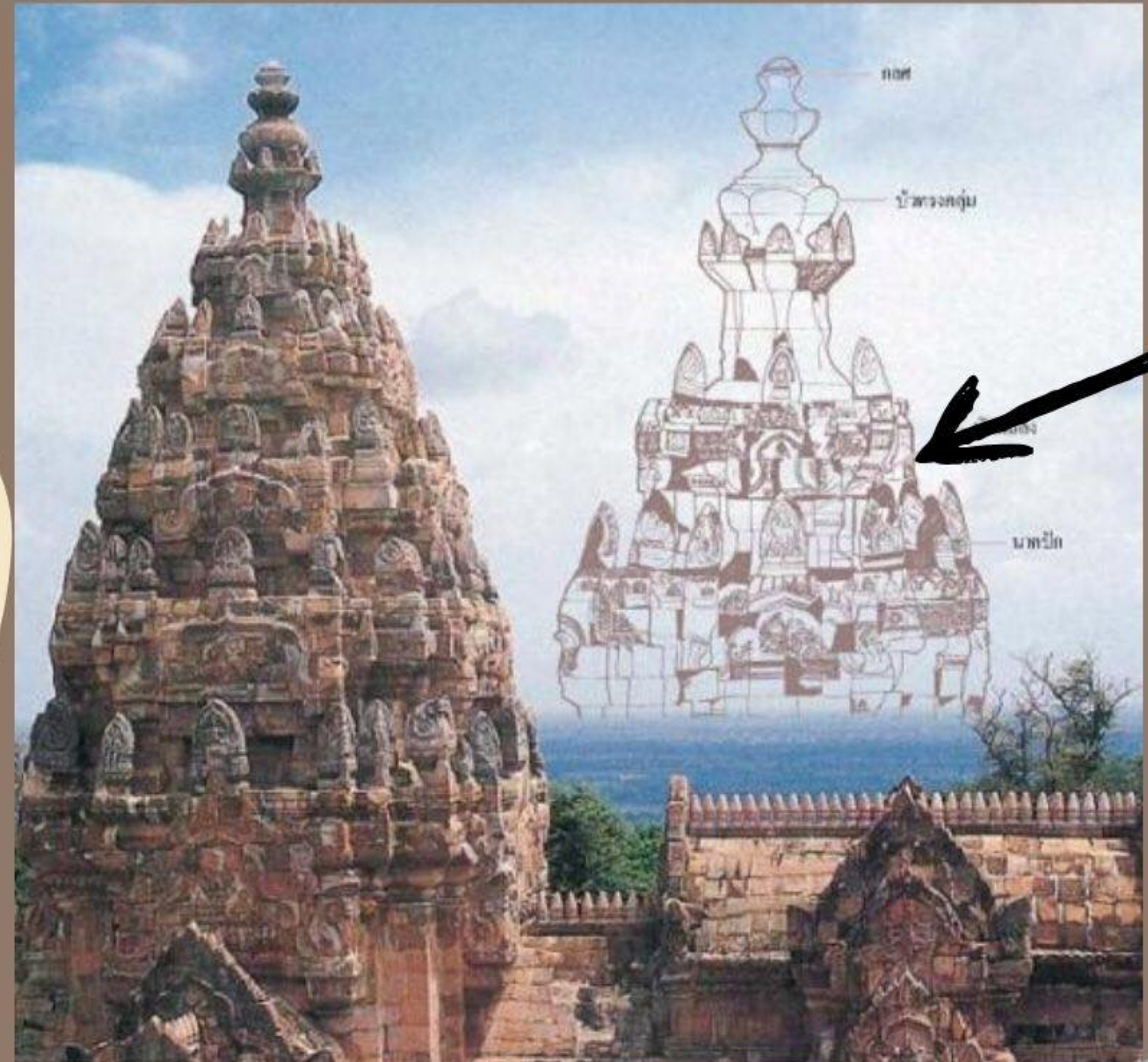

พบระหว่างการขุดรื้อหินส่วนฐาน เป็นส่วนบันแถลง ทำจาก หินทราย สภาพชำรุดแตกหักที่ส่วนล่าง ส่วนฐานกว้าง 24 เซนติเมตร ความสูงรวมทั้งขึ้น 85 เซนติเมตร ด้านหนึ่งสลักเป็นรูปปราสาทจำลอง ส่วนเรือนธาตุสลักตกแต่งเป็นรูปประตูลอก ส่วนยอดเรียวแหลม สลักเป็นรูปซุ้มสามเหลี่ยม เหนือปลายซุ้มเป็นรูปใบไม้เต็มใบหนึ่งใบ สันนิษฐานว่ามีอายุร่วมสมัยกับโบราณวัตถุชิ้นอื่น ๆ เช่น ทับหลัง เสาประดับกรอบประตู เป็นต้น

บัน แ ถ ล ง

รูปจั่ว หรือ ชุ่มหน้าต่างเล็ก ๆ
ซึ่งเป็นรูปสัญลักษณ์ของอาคารหรือ
ชั้นวิมาน จึงมีการสลักหินหรือปั้นให้มี
รูปเทวดาสถิตอยู่ภายในชุ่มนั้น บันแถลง
มักพบอยู่ในปราสาทขอม ปราสาท มณฑป
บุษบก เป็นต้น

ที่มา : ศัพทานุกรม โบราณคดี (2550: 273)

ที่มา : <https://db.sac.or.th/archaeology/terminology/236>

บรรณานุกรม

คณะกรรมการดำเนินงานจัดทำศัพทานุกรมด้านโบราณคดีและพิพิธภัณฑ. (2550). ศัพทานุกรมโบราณคดี.

กรุงเทพฯ: สำนักโบราณคดี กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (ม.ป.ป). ปราสาทขอม. ค้นเมื่อ 17 ธันวาคม 2564, จาก

<https://db.sac.or.th/archaeology/terminology/236>

สำนักศิลปากรที่ 8 ขอนแก่น. (2564). ทำเนียบโบราณสถานขึ้นทะเบียน สำนักศิลปากรที่ 8 ขอนแก่น

พ.ศ. 2475-2548. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

สำนักศิลปากรที่ 9 ขอนแก่น. (2554). การอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถานภูบ้านเมย หมู่ 8

ตำบลหนองสองห้อง อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น: สำนักศิลปากรที่ 9 ขอนแก่น.

ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปุราณรักษ์. (2552). รายงานโครงการอนุรักษ์และพัฒนาภูบ้านเมย (ระยะที่ 1)

ตำบลหนองสองห้อง อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น ปีงบประมาณ 2552. เอกสารพิมพ์ คอมพิวเตอร์ เสนอสำนักศิลปากรที่ 9 ขอนแก่น.

ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปุราณรักษ์. (2554). รายงานโครงการอนุรักษ์และพัฒนาภูบ้านเมย (ระยะที่ 2)

ตำบลหนองสองห้อง อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น ปีงบประมาณ 2554. เอกสารพิมพ์ คอมพิวเตอร์ เสนอสำนักศิลปากรที่ 9 ขอนแก่น.